

Kohtulahendite kogumik

Kohtuasi C-584/19

**Kriminaalasjas
järgmiste isikute suhtes:
A. jt**

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Landesgericht für Strafsachen Wien)

Euroopa Kohtu (suurkoda) 8. detsembri 2020. aasta otsus

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö kriminaalasjades – Euroopa uurimismäärus – Direktiiv 2014/41/EL – Artikli 1 lõige 1 – Artikli 2 punkti c alapunktid i ja ii – Mõisted „õigusasutus“ ja „taotlev asutus või ametiisik“ – Euroopa uurimismäärus, mille on teinud liikmesriigi prokuratuur – Sõltumatus täitevvõimust

Õigusalane koostöö kriminaalasjades – Euroopa uurimismäärus kriminaalasjades – Direktiiv 2014/41 – Mõisted „õigusasutus“ ja „taotlev asutus või ametiisik“ direktiivi artikli 1 lõike 1 ja artikli 2 punkti c tähenduses – Prokurör või prokuratuur – Hõlmamine – Prokuröri või prokuratuuri võimalik seadusest tulenev alluvussuhe täitevvõimuga – Oht, et täitevvõimult saadakse individuaalseid korraldusi või juhiseid – Mõju puudumine

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/41, artikli 1 lõige 1 ja artikli 2 punkt c)

(vt punktid 46, 50–54, 63, 64, 69, 72, 74, 75 ja resolutsioon)

Kokkuvõte

Erinevalt Euroopa vahistamismäärusest võib Euroopa uurimismääruse vastu võtta liikmesriigi prokuratuur, kelle puhul esineb oht, et ta saab täitevvõimult individuaalseid juhiseid

Selle isiku põhiõigused, kelle kohta Euroopa uurimismäärus on tehtud, on piisavalt kaitstud nii uurimismääruse tegemise kui ka teises liikmesriigis täitmise etapis

Staatsanwaltschaft Hamburg (Hamburgi prokuratuur, Saksamaa) algatas pettuse uurimiseks A. ja mitme teise tuvastamata isiku suhtes kriminaaluurimise. Kõiki neid isikuid kahtlustatakse selles, et nad võltsisid ebaseaduslikult saadud andmeid kasutades 2018. aasta juulis 13 maksekorraldust, mis võimaldas tõenäoliselt kanda A. nimel ühes Austria pangas avatud pangakontole üle ligikaudu 9800 eurot. Hamburgi prokuratuur tegi selle asja uurimise käigus 2019. aasta mais Euroopa uurimismääruse¹, mille ta edastas Staatsanwaltschaft Wienile (Viini prokuratuur, Austria) ja milles ta palus viimast edastada asjasse puutuva ajavahemiku kohta asjaomase pangakonto

¹ Euroopa uurimismäärus tehti Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiivi 2014/41/EL, mis käsitleb Euroopa uurimismäärust kriminaalasjades (ELT 2014, L 130, lk 1) (edaspidi „Euroopa uurimismäärust käsitlev direktiiv“), alusel.

väljavõtete koopiaid. Austria kriminaalmenetluse seadustiku kohaselt ei saa aga Austria prokuratuur sellist uurimistoimingut ilma kohtu eelneva loata teha. Seetõttu taotles Viini prokuratuur 2019. aasta mais Landesgericht für Strafsachen Wienilt (Viini liidumaa kriminaalkohus, Austria) selleks uurimistoiminguks luba.

Kõnealune kohus tõdes muu hulgas, et kohtusüsteemi reguleerivate Saksa õigusnormide kohaselt võib Hamburgi prokuratuur saada Justizsenator von Hamburgilt (Hamburgi justiitsminister, Saksamaa) juhiseid, sh üksikjuhtumitel, ning tal tekkis küsimus, kas Austria asutused peavad selle Euroopa uurimismääruse täitma. Täpsemalt puudutasid tema küsimused seda, kas Euroopa uurimismäärust käsitleva direktiivi kontekstis on kohaldatav Euroopa Kohtu hiljutine praktika, mis puudutab mõistet Euroopa vahistamismääruse „teinud õigusasutus“² raamotsuse 2002/584³ tähenduses. Seetõttu otsustas eelotsusetaotluse esitanud kohus esitada Euroopa Kohtule küsimuse, kas liikmesriigi prokuratuuri saab pidada selle direktiivi tähenduses „õigusasutuseks“, kes on pädev tegema Euroopa uurimismääruse, vaatamata sellele, et esineb oht, et ta saab täitevvõimult uurimismääruse vastuvõtmisel individuaalseid juhiseid või korraldusi.

Euroopa Kohtu hinnang

Euroopa Kohtu suurkoda otsustab, et Euroopa uurimismäärust käsitleva direktiivi tähenduses hõlmavad mõisted „õigusasutus“ ja „taotlev asutus või ametiisik“ liikmesriigi prokuröri ja üldisemalt liikmesriigi prokuratuuri, isegi kui nad on selle liikmesriigi täitevvõimuga seadusest tulenevas alluvussuhtes, mistõttu esineb oht, et nad saavad täitevvõimult Euroopa uurimismääruse vastuvõtmisel otseselt või kaudselt individuaalseid korraldusi või juhiseid.

Sellega seoses märgib Euroopa Kohus kõigepealt, et selle direktiivi kohaselt võib Euroopa uurimismääruse täita üksnes siis, kui selle teinud asutus või ametiisik on „taotlev asutus või ametiisik“⁴, ning kui uurimismääruse on teinud muu taotlev asutus või ametiisik kui konkreetses asjas pädev kohtunik, kohus, eeluurimiskohtunik või prokurör, peab uurimismääruse enne teisele liikmesriigile täitmiseks edastamist kinnitama „õigusasutus“.

Pärast seda täpsustust märgib Euroopa Kohus kõigepealt, et erinevalt sellest, mis on ette nähtud Euroopa vahistamismäärust käsitlevas raamotsuses, mis viitab „vahistamismääruse teinud õigusasutusele“, täpsustamata, millised asutused on selle mõistega hõlmatud, on Euroopa uurimismäärust käsitlevas direktiivis⁵ sõnaselgelt ette nähtud, et prokurör on asutuste või ametiisikute hulgas, kes nagu kohtunik, kohus või eeluurimiskohtunik on „taotlevad asutused või ametiisikud“. Euroopa Kohus lisab, et selles direktiivis on prokurör ka „õigusasutuste“ hulgas, kes on pädevad kinnitama Euroopa uurimismääruse enne selle edastamist täitvale asutusele või ametiisikule, kui selle määruse tegi muu taotlev asutus või ametiisik kui konkreetses asjas pädev

² 27. mai 2019. aasta kohtuotsus OG ja PI (Lübecki prokuratuur ja Zwickau prokuratuur) (C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, punkt 90) ja 27. mai 2019. aasta kohtuotsus PF (Leedu peaprokurör) (C-509/18, EU:C:2019:457, punkt 57). 27. mai 2019. aasta kohtuotsuse OG ja PI (Lübecki prokuratuur ja Zwickau prokuratuur) (C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456), mis puudutas Saksamaa prokuröre, punktis 90 otsustas Euroopa Kohus nimelt, et raamotsuse 2002/584 tähenduses mõiste „vahistamismääruse teinud õigusasutus“ ei hõlma liikmesriigi prokuratuure, kelle puhul esineb oht, et nad saavad täitevvõimult Euroopa vahistamismääruse tegemist puudutava otsuse vastuvõtmisel otseselt või kaudselt individuaalseid korraldusi või juhiseid.

³ Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34) (edaspidi „Euroopa vahistamismäärust käsitlev raamotsus“).

⁴ Euroopa uurimismäärust käsitleva direktiivi artikli 2 punkti c tähenduses.

⁵ Nii on ette nähtud Euroopa uurimismäärust käsitleva direktiivi artikli 2 punkti c alapunktis i.

kohtunik, kohus, eeluurimiskohtunik või prokurör⁶. Ta nendib, et selles direktiivis ei seata prokuröri „taotlevaks asutuseks või ametiisikuks“ või „õigusasutuseks“ kvalifitseerimise tingimuseks seda, et ta ei ole oma liikmesriigi täitevvõimuga seadusest tulenevas alluvussuhtes.

Seejärel rõhutab Euroopa Kohus, et Euroopa uurimismääruse tegemisel või kinnitamisel on kohaldatavad menetlused ja tagatised, mis erinevad Euroopa vahistamismääruse tegemisel kohaldatavatest. Ta täpsustab, et Euroopa uurimismääruse kohaselt peab prokurör, kes teeb või kinnitab uurimismääruse, arvesse võtma proportsionaalsuse põhimõtet ja asjaomase isiku põhiõigusi ning määruse suhtes peab olema võimalik kasutada tõhusaid õiguskaitsevahendeid, mis on vähemalt samaväärsed nendega, mida on võimalik kasutada sarnases riigisiseses menetluses. Euroopa Kohus rõhutab lisaks selles direktiivis täitvale asutusele või ametiisikule ja üldisemalt täitjariigile ette nähtud võimalust eri mehhanismide abil tagada, et austatakse seda põhimõtet ja asjaomase isiku põhiõigusi. Euroopa Kohus järeldab, et Euroopa uurimismäärust käsitlev direktiiv hõlmab nii Euroopa uurimismääruse tegemise või kinnitamise kui ka selle täitmise etapis selliste tagatiste kogumit, mis võimaldavad tagada asjaomase isiku põhiõiguste kaitse.

Lõpuks märgib Euroopa Kohus, et Euroopa uurimismäärusega taotletav eesmärk erineb Euroopa vahistamismäärusega taotletavast eesmärgist. Nimelt, kui Euroopa vahistamismääruse eesmärk on tagaotsitava vahi alla võtmine ja üleandmine kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmise või vabadusekaotusliku karistuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks, on Euroopa uurimismääruse eesmärk ühe või mitme konkreetse uurimistoimingu tegemine eesmärgiga hankida tõendeid. Seega, kuigi mõned neist uurimistoimingutest võivad olla sekkuvad, ei riiva Euroopa uurimismäärus erinevalt Euroopa vahistamismäärusest asjaomase isiku õigust vabadusele. Seetõttu on Euroopa Kohus seisukohal, et arvestades kõiki neid Euroopa vahistamismäärust käsitleva raamotsuse ja Euroopa uurimismäärust käsitleva direktiivi vahelisi erinevusi, ei ole nendes hiljutistes kohtuotsustes⁷ antud tõlgendus, mille kohaselt ei hõlma raamotsuse tähenduses mõiste „vahistamismääruse teinud õigusasutus“ liikmesriigi prokuratuure, kelle puhul esineb oht, et nad saavad täitevvõimult individuaalseid juhiseid, kohaldatav selle direktiivi tähenduses mõistele Euroopa uurimismäärust „taotlev õigusasutus“.

⁶ Nii on sätestatud Euroopa uurimismäärust käsitleva direktiivi artikli 2 punkti c alapunktis ii.

⁷ 27. mai 2019. aasta kohtuotsus OG ja PI (Lübecki prokuratuur ja Zwickau prokuratuur) (C-508/18 ja C-82/19 PPU, EU:C:2019:456) ja 27. mai 2019. aasta kohtuotsus PF (Leedu peaprokurör) (C-509/18, EU:C:2019:457).